

eodem hoc libro fuse probavimus, epithetum hoc Angelorum ministris competit altaris, qui eodem illo pascentur pane, quo in vita beata spiritus nutriuntur angelici. Præterquam quod *Panis Angelorum* dici possit, quia scilicet in sumentibus vitam, et mores exigit Angelicos. « Secundo, » prosequitur Seraphicus Doctor: « Quia cœlitus paratur, id est, « quia virtute cœlesti conficitur: *Ego sum Panis vivus qui de cœlo descendit.* » Non equidem populus Hebræus ad comparandum cibum, terram aratro subigere, agros cum sudore colere, panem laboriose pinsere cogebatur, quin potius Deus illi *paratum Panem de cœlo præstítit*, ita quoque in virtute paucorum verborum *Panis eucharisticus* de cœlo descendit, in virtute, inquam, verborum non eujuscumque hominis, sed ipsiusmet aeterni incarnatiæ Verbi; siquidem consecrationis verba minister sacer in nomine Christi profert, inquiens: *Hoc est corpus meum.* « Tertio, » continuat Seraphicus, dicens: « Quia comedentes, ex eo pro suo desiderio « id est, devotione recipiunt, et secundum illud: « *Desiderium animæ ejus tribuisti ei,* » Manna omnes in se continebat sapores, et gustus, « deserviens « uniuscujusque voluntati; ad quæ quisque volebat « convertebatur. » Manna per XI annorum cursum populum pavit in deserto, bina tantum vice carnis cibatum, et nihilominus Psalmista inquit: *Panem Angelorum manducavit homo, cibari misi t eis in abundantia.* Si manna aliis epulis destitutum erat, qualiter, obsecro, dum ipsum solum comedebant Hebrei, multis abundasse cibis dici possunt? Difficultati huic ejusdem Sapientiae satisfacit textus, quo dicitur: *Substantia enim tua dulcedinem tuam ostendebat, deserviens uniuscujusque voluntati, id est per substantiam, et sapores suos æquivalebat, maxime sapidis, et substantiosis dapibus.* Ideoque panem hunc Spiritus Sanctus appellat *omne delectamentum in se habentem, et omnis suporis suavitatem.* Ita pariter in Eucharistia substantiam totam Christi scilicet Corpus, animam et divinitatem sumimus, in qua nobis, ut Discursu II, probavimus, omnes gustus, et condimenta exquisitissima, et possilia, imo et ab anima imaginabilia communicantur. Ac proinde verum est quod, ut S. Augustinus notat: « *Sicut unicuique manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat; sic in ore uniuscujusque Christiani sacramentum illud quomodo sumatur, æstimandum est.* » *Quarta Proportio*, quam Seraphicus Doctor inter manna, et hoc sacramentum intercedere considerat, est, « quia cum hoc sacramento ros gratiæ descendit, et datur, sicut et ros cum Manna descendebat, et ideo Panis iste Eucharistia dicitur, Eucharistia autem bona gratia interpretatur. » Moyses in Exodo inquit: *Mane quoque ros jacuit per circuitum, nimirum prius*

¹ Ps. LXXVII, 26. — ² S. AUG., ép. 418.

ros descendebat, et postea super illum Manna quoque demittebatur. Genebrardus super illa verba: *Cæli distillaverunt a facie Dei*: legit: *fuderunt rorem;* aliqui, *Manna ad modum roris.* Rabbini in ea sunt opinione, quod prius ros de cœlo descendit, et super hunc manna, quod demum alio cœlitus deciduo rore contegebatur, ut panis ille tanto decentius custodiretur, utpote duplii rori inclusus: adeo ut in duobus istis roribus, tamquam in theca reconditum jacuerit, apparuerit autem, quando superior ros ad exortentem solem evanuit: quæ haud dubie adumbrant corpus Christi, manna verius, speciebus panis recondendum. *Quinta allusio* est, sicut apparebat manna, ut semen coriandri albi, sic et Christus sub nebula candida sumitur. *Sexta* est, quia sex diebus, et non in sabbatho colligebatur; sic Christus in praesenti sub sacramento sumitur, sed in futuro sabbatho de quo dicitur: *Erit sabbathum in sabbatho ad faciem videbitur; videbimus eum sicuti est.* *Sexta*, et ultima proportio est, quia sicut Manna Hebreis semper mittebatur, usque dum pedem suum terræ promissionis inferrent: sic usque ad finem mundi in deserto hujus mundi fideles Ecclesiæ nutritur, secundum illud: *Ecce ego vobis sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

3. — *Saporis quasi panis oleati.* Hunc Hebreis cœlitus demissum Angelorum panem fuisse, in libro Numerorum legitur. Alibi vero Scriptura sacra saporem ejus melleum fuisse asserit. Carea quod S. Bonaventura, servi de ultima Cœna Domini, ita scribit³: « Sic et hoc sacramentum secundum tripli cœlum substantiam in Christo triplicem saporem spiritualem habet; ut in gusto animæ devotæ habet saporem mellis, quoad divinam naturam; « *Spiritus meus super mel dulcis:* quasi saporem olei, quoad animam speciosissimam gratia unicam: quasi simile, quoad corpus purum a furia fomitis et corruptionis originalis. » Mysticum quoque est epithetum, quod Moyses manna attribuit, dum ait⁴: *Apparuit in solitudine minutum, quo nomine etiam hoc sacramentum significatur utpote quod sub minutissimo panis fragmine solvatur:* « *Fracto demum sacramento ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.* » Unde quando apud Isaiam dicitur⁵: *dabit vobis panem arctum, ad minutionem accidentium sacramentalium panis allusio fieri videtur, sub qua continetur ille, quem cœli capere non possunt.*

4. — *Et quasi pilo tusum manna fuisse in eodem loco legitur, quod pariter Christo in hoc sacramento praesenti appropriatur, qui in Passione sua, cuius*

¹ Ps. LVII, 10. — ² NUM., XI, 9. — ³ S. BON., s. 6 in Cœn. Dom. — ⁴ EXOD., XVI, 14. — ⁵ ISA., XXX, 20.

fructus, et memoriale Eucharistia esse noscitur velut in pîlo contusus, et tritus fuit.

5. — *Et similitudinem pruinæ.* Manna enim frigidæ instar congelatique roris in terram decidebat; in quo Doctor Angelicus virtutem obseruat, qua divinum hoc manna ardore concupiscentiæ in nobis refrigerandi posset¹: « *Panis cœlestis in similitudinem pruinæ rorisque apparebat,* » inquit Angelicus præfatus, « *quia corpus Domini a fervore prævæ concupiscentiæ refrigerat.* » Porro Abulensis colorem ejusdem manna contemplans, subiungit²: « *Color tangitur, in quantum dicitur alba, quia Manna erat album sicut nix.* » Candor, gelu, ros, singula virtutem perhibent, quæ cœlesti huic pani in est, ad ditandas, et implendas communicantium animas castitate.

6. — Hebrei equidem se manna cœlesti detracturos opinabantur, dum ipsum cibum levem temere nuncupabant, dicentes³: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo; nihilominus vel invitum excellentissimum illum, qui cibo Eucharistico attribui posset, imposuere titulum, prout Incognitus Carmelitanus Michael de Bononia in illius Psalmi commentario (*cibavit nos ex adipe frumenti*) evincens dicit⁴: *Iustum cibum electum perversi fastiunt, et contemnunt dicentes: Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo, qui tantum istis verbis hunc cibum diffamare credentes, ipsum mirabiliter commendant, dum levissimum vocant; scimus enim, quod sicut natura gravium est descendere, et levia semper ascendunt, et per consequens superlativum levissimum dicitur, quia præ ceteris naturam habet elevativam, quod bene illi cibo competit, qui præ ceteris sacramentis in praesenti animam gratiam elevat ad Deum, et finaliter simul animam, et corpus elevabit per gloriam.**

7. — Liquor ille pretiosissimus in ipsa densa noctis obscuritate descendebat et congelabatur, non vero post exortum eo in hemisphærio sole; quæ analogia nostram in praesenti respicit fidem, quam huic præstamus sacramento, *videmus nunc per speculum in ænigmate.* Quam circumstantiam S. Bernardinus ita praesenti accommodat proposito⁵: « *Nocte de cœlo invisibiliter descendebat: quid enim designatur in nocte, nisi fidei nostræ status?* Quod non capis, quod non vides, anima firmat fides, » inquit Angelicus Doctor. Quamquam nox insuper tempus facta institutionis innuat, quia noctu institutum fuit: *In qua nocte tradiebatur.*

8. — Cœlestis quoque hic panis hac virtute pollebat, quod Hebreos omnes adeo sanos, atque robustos conservarit, ut Spiritu Sancto attestante

¹ S. THOMAS, op. 58. — ² ABULENS., q. 17 in Exod. — ³ NUM., XXI, 1. — ⁴ MICHAEL DE BON., in Ps. LXXX. — ⁵ S. BERN., s. 66. — ⁶ Ps. CIV, 37.

intrâ xi. illos peregrinationis annos non fuerit in tribubus eorum infirmus; non obstante, quod multis eo tempore subjecti fuerint molestiis, quas tum ab itineris prolixitate, tum sterilitate deserti, temporisque injuriis continuo patiebantur, nihilominus constanter sani permanerunt, idque quia manna istud hujus panis vite typus erat, de quo sanctus Thomas ait: « *Panis vivus, et vitalis hodie proponitur.* » Idem S. Bernardinus¹ aliam alibi considerat mannae proprietatem, nam ut ex cap. XVI Exodi colligitur: « *Condensabatur, et indurabatur ad ignem. Ignis enim cum habeat corruptivum, et mortificativum calorem signat amorem libidinosum, ac malæ voluntatis desiderium, cui cœlesti manna, hoc est, hoc sacramentum in obdurate rationem vertitur, judicio Dei.* »

9. — Manna nusquam, præterquam in deserto, pluisse legitur; sive in solitudine. Qua de re Albertus Magnus ita scribit²: « *Non dabatur Manna nisi in deserto, ubi aliud delectabile, et reficiens ad esum non fuit; et sic non sentitur dulcedo gratiæ, et sapor Eucharistæ, nisi ab his qui se in desertum corde transferunt, ut mundanas non sentiant delectationes. Unde et S. Bernardinus ait: « *Delicata est divina consolatio, non datur admittentibus alienam citatque versum illum Psalmi LXIV: Pingue speciosa deserti: « quæ se ipsa deserfa faciunt, ne in eis quicquam colat mundus de caducis delectationibus. Ad hoc desertum invitat Dominus (Marci, vi, 31): Venite seorsim in desertum locum, et requiescite pusillum in hoc deserto bis Dominus pavit turbas, et alibi pavisse non legitur.* » Porro hoc a Deo præceptum emanasse in Exodo legitur³: *Ecce ego pluam vobis panem de cœlo, egrediatur populus et colligat: ubi Rupertus Abbas verbum illud egrediatur, in sensu spirituali ponderans, dicit⁴: « Profecto et nobis spiritualiter egrediendum est, ut colligamus, quantum sufficere potest; unde egrediemur de pristina conservatione, de vetustate vitæ.* » In eodem quoque capite, Deus statuit, ut manna, non in sabbatho, sed præcedenti die colligeretur, idque in ea quantitate quæ etiam diei subsequenti sufficere posset⁵: *Maneat (scilicet in sabbato) unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo, die septimo.* Quorum verborum sensum Abulensis esse notat⁶: « *Non est, inquit, simpliciter intellegendum, quod in sabbatho non poterant egredi de loco suo id est, de domo sua, quia egrediebantur; sed non poterant exire ad laborandum, vel negotiandum.* » Hanc porro eamdem solitudinem, et ab hominibus recessum hic in panis illis animabus exposcit, qui ex ejus sumptione proficere desiderant.*

¹ S. BERN., t. II. — ² ALB. M., dist. 4, t. I. — ³ EXOD., XVI, 4. — ⁴ RUP. ABB., l. III in Exod. — ⁵ EXOD., XVI, 29. — ⁶ ABUL., q. 13 in Exod.

10. — Est et alia in manna valde considerabilis qualitas, nimurum, quod nec qui plus collegat, habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus. Cui optime verba illa S. Thomæ consonant, de hoc sacramento dicentis: « Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille. » S. Bernardinus ait¹: « Nec qui plus collegit, plus habuit, nec qui minus paravit, minus invenit, sic istud sacramentum nequaquam contineat minorem Jesum in minori hostia, quam in majori, nec plus in pluribus, quam in una. » Salvianus de pretio a Redemptore nostro pro nostra redemptione persoluto inquit²: « Quicquid passione sua Salvator præstit, sicut totum ei debent universi, sic totum singuli, eo quod tantum acceperunt singuli, quantum universi. Ubi enim hoc unus accipit, quod universi et si par est mensura, major invidia est. » Notandum pro resolutione, quod Sapiens dicat³: Dulcedinem tuam, quam in filios habes ostendebat; unde deducitur, non omnes suavitatis et innumerabilium manna saporum particeps factos fuisse, sed eos dumtaxat, qui filii Dei erant. Ita pariter in praesenti quantumvis ex opere operato sacramentum et manna hoc divinum eamdem possideat virtutem respectu omnium, attamen ex opere operantis majores ille gratias, dona et fructus ex eodem percipit, qui majori cum præparatione ad illud accedit. Aliam huic considerationem addere possumus historiæ innexam ejusdem capituli xvi libri Exodi, ubi Deus Aaroni præcepisse legitur, ut vasi inclusum manna in eadem mensura in tabernaculo reponeret⁴: Sume vas et mitte ibi Man, quantum capere potest Gomor. Ast cur eadem hic præscribitur portio? Ecce vobis mysterium: Tabernaculum istud cœli empyrei figurativum erat; voluit igitur Dominus hoc in facto nos docere, unum eumdemque Deum, sub eadem mensura, homini viatori obtigisse, et Angelis: « Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum; » cum hac tamen differentia, quo illi eodem revelata facie fruantur, nos vero eodem sub speciebus sacramentalibus obvoluto fruamur.

11. — Ut Judæi Manna viderunt, præ admiratione subito exclamarunt: Manna; id est, quid est hoc? Idem quæcumque anima communicans intra semetipsam dicere deberet et exclamare: Quid est hoc? attentam tanti sacramenti instituendo meditationem. Quo fine ille in primis deserviet Abulensis discursus, quando ordinem i lum divinum, cuius supra meminimus: Maneat unusquisque apud seipsum, discutiens, ait⁵: « Manere apud seipsum est, cum homo extra seipsum non evagatur, intendendo aliquibus operationibus, sed intra actum intellectus totum se collocata, cogitando de Deo, et ei de beneficiis receptis votivas gratias men-

¹ S. BERN., t. I, s. 56. — ² SALVIAN., l. II ad Eccl. — ³ SAP., XVI, 21. — ⁴ EXOD., XVI, 33. — ⁵ ABUL., ib.

« liter tribuendo, cum statum suum speculator, « quantum quotidie proficiat, aut quantum deficiat, « quantum Deo accedat et quantum ab eo discedat. Hoc enim proprie est manere apud seipsum, quia per seipsum et de seipso cogitando operetur. »

12. — Verum enimvero interrogaverit hic forte quispiam, qualiter manna omnes in se continens sapores et gustus, multi nihilominus ipsum fastidierint? Ast responso ex ipso facilis deducitur textu, quo dicitur¹: Quis dabit nctis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Egypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et cæpæ et ali. Anima nostra arida est. Ita quoque anima Christiana arescit, nullamque hac in mensa devotionem, sed tedium experitur et naufragium, quæ cordi suo delicias exhibet mundi negotia sacerularia, desideria terrena. Ita communabant illi, qui lamentabantur, dicentes: Anima nostra arida est, qua scilicet cum farina Egypti incompatibile est manna, cum fluxu voluptatum sacerularium subsistere nequit celestium influxus gratiarum: « Egypti farinulam amarissimam, » inquit sanctus Thomas de Villanova², « et quis hodie hac farinula non polluitur, cui curæ hujus sæculi, anxieties, sollicitudines, ambitiones, invidiæ, odia, cupiditates, libidines, concupiscentiae, appetitus effrænes, cogitationes turpes, illecebrosæ passiones; hæc farinula Egypti sunt, his quisquis inficitur, illius manna dulcedinem non experitur, » quam eamdem observationem his verbis expressit S. Bernardinus³: « Quanto se quis amplius tradit delectationibus mundi et hoc sacramentum presumit accipere, tanto magis ei spiritualem nauseam parit. » Id quod ex adducto Numerorum textu probans, ita de eodem protinus subjungit populo Hebraico, dicens: « In Egypto carnibus saturatus, in deserto panem cœli, cœlesti manna, omni suavitate plenum, cum nausea respuebat. »

13. — Electus ille populus per tot sacerdorum cursus numquam panem habuit angelicum, nisi trajecto mari rubro. Quam circumstantiam S. Augustinus considerans, ait⁴: « Manna accipiunt si deles jam trajecti per mane rubrum: » quia scilicet, ut divini hujus manna digne reddamur particeps, prius per maris rubri, quod passionis Christi aquas significat, transire, et ad sacramentum nos accederet, oportet confessionis, in quo, velut in deposito, Agni immaculati sanguis continetur.

14. — Novam Origenes notatu dignam circa præsens punctum observationem instituit, dicens⁵: « Antequam manducaret panem de Cœlo, non refertur populus pugnasse, sed dicitur ad eum: Dominus pugnavit vobis, et vos tacebitis. Tu ergo

¹ NUM., XI, 1. — ² S. THOM. DE VILLAN., conc. I in Festo Corp. Christi. — ³ S. BERN., t. II, ser. 55. — ⁴ S. AUG., t. I in Joan. — ⁵ ORIG., h. II in Exod.

« cum cœperis manducare manna præpara te ad bellum. » Tunc enim noster adversum nos armatur inimicus, quando nos hoc thesauro locupletatos videt, ut illo nos exuat; sed strictam oportet defendamus hanc armaturam, quia ut suo loco dicetur, scutum est invisible contra infernales spiritus.

15. — Quotidie, solo excepto sabbato, pluebat celitus. Et quisquis ipsum quotidie colligere detrectans, pridie coacervasset tantum quantum duobus sufficere diebus poterat, postridie corruptum in vermes degenerasse inveniebat. Quam finaliter conditionem S. Ambrosius ita nostro applicat proposito¹: « Manna illis contra præcepta divina traxit tantibus vermes effecti sunt, id est, contumacia ultiors et judices; quæ similitudo Christum indicat, quem qui suavem cibum, et dulcem potum hauiire neglexerit, judicem patietur. »

DISCURSUS XIV.

SACRAMENTUM HOC FOMITEM MITIGANDI CONCUPISCENTIE, ET ARDORES JUVENILES AD CARNALIA EXCITANTES REFRIGERANDI VIRTUTR POLI ET.

IDEA SERMONIS. — 1. Inter omnia dona Dei Eucharistia principem obtinet locum. S. Eucharist. reprimet fomitem concupiscentiæ. — 2. Et potenter foveat castitatem. — 3. Quid intelligatur per frumentum electorum. — 4. S. Communio nos eximit a stimulis carnis. — 5. Color albus Mannæ, designat pudicitiam. — 6. S. Eucharist. mitigat ardorem concupiscentiæ. — 7. Quod provenit ex purissimo et virginino corpore Christi. — 8. Quod tanquam virginem nos refrigerat ardore concupiscentiæ. — 9. Corpus Christi est purissima margarita. — 10. S. Euchar. est fons gratiarum. — 11. Convivium Assueri est symbolum S. Eucharistæ.

Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus, nisi frumentum, etc. Zach., ix, 27.

1. — Inter omnia divinæ bonitatis dona, inæstimabile hoc Eucharistiæ munus, primatum obtinere extra omnem est controversiam: Quid enim bonum ejus est, etc. Versio a sancto Hieronymo citata, nostroque adaptata proposito, ita legit: Quia si quid optimum illius, et si quid bonum ab eo, frumentum juvenibus, et vinum boni odoris ad Virgines. Etenim unus salutarium effectuum, quos hoc sacramentum in animabus operatur, est, quod fomitem reprimat concupiscentiæ, extinguat carnis bullientis ardorem in juvenibus, iisque amorem continentis imprimat: dicitur autem frumentum juvenum, quia delectationes carnales his vel maxime prædominantur. Porro S. Hieronymus hunc textum ita interpretatur²: « Nos frumentum electorum, sive juvenum et

¹ S. AMBR., in Ps. CXXI. — ² S. HIER., ib.

¹ S. CYR. ALEX., c. 16. — ² ZACH., IX, 1. — ³ RUPER. ABB., l. IV in Zach.

chenus legit : *Quam bona, et quam utilis esca juvenibus.*

3. — Verum, quod in eo latet mysterium, quod idem verbum, quod expressivum est electionis et prædestinationis ad gloriam, adolescentiæ quoque, et juventutis sit expressivum ; ubi enim Vulgata legit : *frumentum electorum, Septuaginta vertunt : frumentum juvenibus?* Quæ huic quæstioni reddi poterit responsio, in maxima quadam fundatur, quam S. Philippus Neri frequenter repebat. dicens : *Tolle a juvenibus incontinentiam et avaritiam a senibus, et confestim omnes sanctos efficies;* quando igitur sacer textus dicit *frumentum electorum, et frumentum juvenibus,* docere vult, quod si fideles in adolescentia, et juventute, hoc cœlesti frumento sæpe usi fuerint; futuri sint prædestinati ad gloriam, ut plurimum namque ita contingit, quod, qui in annis lubricioribus crebra se reficiunt synaxi, de numero sint electorum, vitamque puram, et castam perpetuo agant. Unde S. Bonaventura ait¹ : « Hic sanguis vadibile fecit cœlum : si quis aestum patitur, ad hunc veniat fontem et refrigeret aestum ; etenim incentiva omnia mitigat. » Quod D. Chrysostomus confirmare volens, ad effectus, quos fons aquæ gelidæ, et lypmidæ in maximis solis ardoribus penes viatores operatur, se reflectit, hocque Altaris Sacramentum vivo et frigido fonte simile esse supponens, inquit² : « Si quis astuat, ad hunc fontem se conferat, et recreabitur : mundat squa- lores, et sordes, aestus mitigat non solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimit. »

4. — In libro, qui *Hortus Pastorum* inscribitur, dum tentationum carnalium remedia præscribuntur sequens quoque historia refertur³. Juvenis quidam vehementes in adolescentia sua, carnis patiebatur stimulos, quibus eum adgentibus, voluptates venereas continuo sectabantur ; quia vero sæpius se in præcipito positum conspiciebat, religiosum quemdam se remediis adhibendis serio consuluit, qui eum ut matrimonio se jungeret, hortatus est, quod et subito est executus. Post multum vero temporis, uxore mortua, timens, ne in priores laberetur lubricitates, aliunde vero jugum matrimoniale abhorrescens, per ferventes preces ad Deum configuit, instanter petendo, ut, quid magis ei expediret ad compescenda carnis desideria, clementer suggerebat : moxque cor suum tangi, et ad vitam cœlibem deducendam, nec non sacrae Synaxis frequentiam inclinari sensit ; quem divinum instinctum secutus, statim omnem carnis stimulum in se suppressum expertus fuit, deque peccatis ante matrimonium patratis, nec non de jugo, cui se per matrimonium subjecerat, vehementer ingemiscens, ait : « Heu me miserum ? cur olim adolescens non incidi in virum, qui non diceret ; uxorem duc ; sed

¹ S. BON., in c. vi *Joan.* — ² D. CHRYS., h. 45 *ibid.* — ³ *Hort. Past.*, l. II.

« diceret mihi ; utere Sacramentis ? quam melius mihi consultum fuisset. »

5. — Manna, ut præcedens docuit discursus, Eucharistiam designabat ; illud autem, teste Moyse, erat quasi semen coriandri albi, quo in colore candor significatur pudicitia ; præterquam quod Plinius hanc tradat coriandri esse proprietatem, quod minutum acetoque impositum, in ardentibus æstatibus caloribus carnem præservet a putredine : « Corian dro subtrito cum aceto carnem incorruptam æstate servat. » Hoc pariter divinum Manna in Calvariæ aceto temperatum inter ferventiores concupiscentiæ stimulos, carnem et corpora nostra immaculata præservat et incorrupta ; ideoque omni animæ fideli consulitur, quod in mediis æstatibus ardoribus et messe, Ruth olim suasum fuit, scilicet⁴ : *Comede panem, et intinge bucellam tuam in aceto* quasi dicat : *Ecce tibi, o anima Christiana, præsentissimum inter furentes concupiscentiæ carnalis ardores remedium, panis Eucharistici bucella.*

6. — S. Augustinus intelligere nequibat, quia ratione S. Ambrosius vitam cœlibem ducere posset, idque quia usque ad trigesimum tertium æstatibus annum carnis immunditiæbus insorduerat. Unde in Confessionibus suis ita de semetipso scribit⁵ : « Ambrosium felicem quemdam hominem secundum sæculum opinabar, quem sic tantæ potestates honorarent : cœlibatus tamen ejus mihi laboriosus videbatur. Quid autem illi spei gereret, et aduersus ipsius excellentiæ tentamenta quid iuctaminis haberet, quidque solaminis adversis, et occultum os ejus quod erat in corde ejus ; quam sapida gaudia de pane tuo ruminaret, nec conjicere neveram, nec expertus eram, nec ille sciebat aestus meos. » Et quidem non sine mysterio inquit : « Nec expertus eram, » quia non obstante inverata tot annorum in voluptatibus carnalibus ab ipso transactorum consuetudine, postea ope divini hujus sacramenti innocentiam, et puritatem baptismalem ad ultimum usque vitæ suæ spiritum constanter conservavit. S. Carolus Borromæus inter alios divini hujus panis effectus hunc quoque recenset, quod videlicet⁶ : « Concupiscentiæ ardorem debilitet, cum charitatis igne animos fidelium vehementer inflammat : » Quærebatur olim Ecclesiasticus⁷ : *Nonne ardorem refrigerabit ros?* at vero nulli dubium esse potest, quin hoc sacramentum cœlestis quidam ros sit : *Rorate cœlum desuper, et nubes pluant justum.* S. Bernardinus inter alia hujus frumenti germina, hoc quoque admiratur, quod scilicet⁸ « valeat ad mitigandum stimulum carnis ; in hujus mysterio, Exodi xvi, dicitur : *Mane quoque ros jacuit per circuitum castorum rum ;* » citatque testimonium Glossæ dicentis :

¹ EXOD., XVI, 13. — ² RUTH., II, 19. — ³ S. AUG., I. de Conf. — ⁴ Act. Eccl. Med. — ⁵ ECCL., XVIII, 16. — ⁶ S. BERN., t. II, s. 55.

« Panis cœlestis in similitudinem roris, et pluviae apparuit, quia corpus Christi a fervore vitiorum refrigerat. Ideo Psalmista ait : *Tu dominaris portasti maris, motum autem fluctuum eorum tu mitigas :* mare significat multas miseras carnis, motus ejus stimulos carnis. » S. Bonaventura quoque ait, quod fomitem concupiscentiæ ad similitudinem aquæ mitiget ; super illa enim verba : *Super aquam reflectionis educavit me, inquit¹ :* « quia sicut aqua refrigerat, sic et istud Sacramentum fervorem concupiscentiæ mitigat. » S. Bernardinus alibi hanc eamdem tangit comparationem dum enim de manna loquitur, inquit² : « Mitigat, et refrigerat fomitem, atque concupiscentiæ æstum, sicut aqua refrigerare solet calorem ; in hujus mysterio, Exodi xvi, scribitur, quod descendente manna de cœlo descendebat pariter et ros, in signum, quod cum manna sacramentali in animam descendente, pariter descendat in carnem et ros gratiæ refrigerantis. »

7. — Receptus est in medicina aphorismus, quo dicitur : « Contraria contrariis curantur : » ac proinde cum certum sit, purius magisque virginatum dari corpus non posse, imo nec imaginari, quam sit corpus Christi, cum illud de purissima carne Mariæ semper Virginis, opera Spiritus sancti fuerit generatum, atque a beatissima anima vivificatum, nec non ab æterno Verbo (de quo dicitur, quod sit *candor lucis æternæ et speculum sine macula assumptum*, qui mirum est, quod ad compescendos carnis impuræ pruritus, spiritui tam vehementer contrarios, tantam in se efficaciam et virtutem habeat ? tametsi aliunde verum sit, ad hunc ex carne Christi a nobis sumpta obtinendum effectum, aliquam ex parte nostra necessariam esse correspondentiam, quia ut vulgare habet Philosophorum axioma : « Omne quod recipitur ad modum recipi plentis recipitur. » Unde magnus ille Dei servus Thomas a Kempis in persona sacramentali Salvatoris nostri ait³ : « Ego sum puritatis amator, ego corpus purum quæro, et ibi est locus requietionis meæ. »

8. — Mons Ætna flammis quidem semper gravidus est, ideoque ingentes ignis, fumi et cinerum globos continuo e se patulo ore emitit, et tamen in exterioris superficie lateribus glaciem, et nives intactas conservat, verno quoque tempore pulcherrimas herbas progerminat, et haud secus, ac alii montes, et colles, copiose fructificat, idque quia rores, et influentiæ cœlestes ipsum fecundant ; unde Claudianus canit⁴ : « Glebas fecundo rore, maritat. » Ita quoque tametsi corpus humanum velut Æthnæus mons quidam, concupiscentiæ ignem continuo spiret, dicente Apostolo⁵ : *Caro concupis-*

¹ S. BON., t. VII de Comp. Theol. ver. — ² S. BERN., I, s. 54. — ³ TH. DE KEMPIS, I, IV, c. 41. — ⁴ CLAUD., I, II de Bapt. — ⁵ GAL., V, 17.

adversus Spiritum. Et iterum⁶ : *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ* ; attamen ob cœlestem hunc Eucharistiæ, et frequentis Communionis rorem, intactas castitatis nives conservare, virtutis, honestatis, aliorumque bonorum operum flores, et fructus producere non desinet, ac proinde : *Petite a Domino pluviam in tempore, etc.* nam ut Rupertus Abbas ait⁷ : « Sicut in abundantia roris, vel imbris temporanei, et serotini germen arridet horti bene culti, vernantibus rosis et can dentibus liliis, ita per orbem universum spectantur, et electus sexus virilis, et virgines sexus fœminei. Quia aliud beatam Trinitatem magis, quam hoc spectaculum in hoc mundo delectet ? Dicat ergo : *Quid enim bonus ejus est, et pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines ?* »

9. — Verum enimvero ex quo jam roris sæpius mentionem fecimus, abs re nequaquam futurum existimo, si novam circa sacramentum hoc instituamus considerationem, videlicet quod sanctus Damascenus sacram Eucharistiam margaritæ nomine appellat, dum eamdem *Margaritam immaculatam corporis Christi* esse dicit⁸. Margarita autem proprius quidam cœlestis roris partus est. Quam forte ob causam, dum S. Lupus Episcopus Senonensis, ut de eo Sigibertus refert⁹, die quadam sacrum Missæ officium perageret, quædam miri candoris margarita in ejus calicem cœlitus descendens ab universo clero visa fuit. Fortunatus quoque in poemate, quod de turricula quadam, quam Felix Bituricensis ex puro nitido auro fabricari fecit, ut in eo velut in tabernaculo sanctissimum Corporis Christi Sacramentum custodiretur, composuit, ob eamdem causam sequentem versum subinfert¹⁰ : « Margarita ingens sacra corporis Agni. » Et quidem epithetum hoc sacramento huic propriissime convenit ; quia si Plinio dicere libuit : « Margaritis cœli societas major, quam maris : » de hoc pariter sacramento vere dici potest, illud cœli magis quam terræ participem esse : *Hic est panis, qui de cœlo descendit.* Historiæ de Cleopatra referunt, eam ut immensi, quo Antonium prosequebatur, amoris specimen ederet, quamdam inæstimabilis valoris margaritam in aceto liquefactam, et resolutam in potum eidem propinasse. De hoc autem sacramento Concilium Tridentinum ait¹¹ : « Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit. » Propter Eucharistiam hanc margaritam prudentissimus negotiator de cœlo descendit¹² : *Mercator non insipiens dedit omnia quæ habuit, et emit eam ; suum sparsit sanguinem, obtulit vitam, triginta trium annorum merita*

⁶ ROM., VII, 27. — ⁷ RUPERT. ABB., I. IV in Zach. — ⁸ DAMASC., or. 3. — ⁹ SIGIB., ad an. 616. — ¹⁰ FORTUN., in Poemate. — ¹¹ Conc. Trid., sess. 43. — ¹² MATTH., XIII, 43.